

Latviešu folkloras krātuves krājuma un pārraudzības dokuments

Latviešu folkloras krātuve

Latviešu folkloras krātuve (LFK), dibināta 1924. gada 2. decembrī, ir nozīmīgākais tradicionālās kultūras dokumentēšanas, arhivēšanas un izpētes centrs Latvijā, kas darbojas gan kā zinātniska institūcija, gan kā nacionālas nozīmes kultūras mantojuma liecību glabātājs. Tiecoties uz izcilību augsta līmeņa pētījumos, LFK nodrošina tradicionālās un mūsdienu kultūras pētniecības nepārtrauktību un veicina Latvijas zinātnes izaugsmi un atpazīstamību nacionālā un starptautiskā mērogā. LFK ir Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūta (LU LFMI) nodaļa¹ un darbojas saskaņā ar LU LFMI nolikumu² un aktuālo stratēģiju.³

1. LFK krājums

Saskaņā ar Nemateriālā kultūras mantojuma likuma⁴ 7. pantu **LFK krājums** ir nemateriālā kultūras mantojuma daļa ar kultūrvēsturisku un zinātnisku vērtību. LFK krājums šī dokumenta izpratnē ietver tradicionālās kultūras dokumentācijas vienības un ar tām saistītos katalogus un metadatus. Digitālā infrastruktūra un starpinstitucionālās platformas tiek pārvaldītas atbilstoši to institucionālajai piederībai un finansējuma modelim. LFK krājumu veido:

1.1. **Rokraksti** – manuskripti, dokumenti, vizuālie materiāli (zīmējumi, kartes), – sakārtoti kolekcijās.⁵

1.2. **Audiovizuālie materiāli**: audio, foto un video materiāli analogā (valces, lentes, MC kasetes, VHS kasetes, DV kasetes, fotogrāfijas, negatīvi u.c.) un digitālā formātā.

1.3. Latviešu tautasdziesmu kartotēka **Dainu skapis**. Dainu skapis ir Krišjāņa Barona izveidota unikāla tautasdziesmu kartotēka. Kopš 2001. gada Dainu skapis ir iekļauts pasaules dokumentārā mantojuma saglabāšanai veltītās UNESCO programmas “Pasaules atmiņa” starptautiskajā reģistrā.⁶

¹ Sākotnēji LFK atradās Izglītības ministrijas Pieminekļu valdes pakļautībā. No 1945. gada LFK darbojās Latvijas Valsts universitātes Filoloģijas fakultātē, bet līdz ar Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas dibināšanu 1946. gadā kļuva par Folkloras institūtu; no 1950. gada Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas Etnogrāfijas un folkloras institūta Folkloras sektors; no 1956. gada Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas Valodas un literatūras institūta Folkloras sektors; no 1971. gada – Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas Andreja Upīša Valodas un literatūras institūta Folkloras daļa. 1992. gadā LFK atguva savu vēsturisko nosaukumu un kļuva par vienu no LU LFMI nodaļām.

² Latvijas Universitātes aģentūras – zinātniskā institūta “LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts” NOLIKUMS. Pieejams: <https://lulfmi.lv/storage/files/lu-lfmi-nolikums-2025.pdf>.

³ Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūta STRATĒĢIJA (2022–2027). Pieejams: <https://lulfmi.lv/storage/files/lu-lfmi-strategija-2022-2027.pdf>.

⁴ Nemateriālā kultūras mantojuma likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/285526-nemateriala-kulturas-mantojuma-likums>.

⁵ 2026. gada janvārī LFK krājumu sastāda vairāk kā 2300 kolekcijas, taču to skaits tiek papildināts.

⁶ “Pasaules atmiņa” starptautiskais reģistrs. Pieejams: <https://www.unesco.lv/lv/starptautiskais-registrs>.

1.4. **Bibliotēka:** iespieddarbi, folkloras publicējumi un pētījumi, diplomdarbi, turpinājumizdevumi.

1.5. **Digitālais arhīvs** www.garamantas.lv ir LFK pārziņā esoša digitāla platforma, kas nodrošina LFK krājuma un sadarbības partneru materiālu ilgtspējīgu saglabāšanu. Izveidots 2014. gadā ar mērķi padarīt sabiedrībai brīvi pieejamus LFK un citu institūciju uzkrātos folkloras, dzīvesstāstu un novadpētniecības materiālus. Digitālā arhīva infrastruktūrā ietilpst:

1.5.1. satura administrēšanas vietne admin.humma.lv;

1.5.2. publiskā vietne **garamantas.lv** un tās apakšdomēni: lfk100.garamantas.lv un lv100.garamantas.lv – LFK manuskriptu pārrakstīšanas platformas, dziedi.garamantas.lv – sabiedrības iesaistes akcijas “Dziedi ar arhīvu” vietne, saliectautasdziesmu.garamantas.lv – digitālās spēles “Saliec tautasdziesmu” vietne, jauta.garamantas.lv – LFK digitālo aptauju vietne, kā arī Krišjāņa Barona “Latvju dainu” un Dainu skapja digitālā versija dainuskapis.lv;

1.5.3. atbilstoši projektu nosacījumiem, LFK piedalās LU LFMI mēroga digitālās infrastruktūras objektu (Latvijas humanitāro un mākslas zinātņu digitālā platforma humma.lv un digitālā platforma sabiedriskās zinātnes iniciatīvām humanitārajās un mākslas zinātnēs iesaisties.lv) satura veidošanā.

1.6. Analogie un digitālie **rādītāji un katalogi:**

Analogie rādītāji un katalogi:

8 rādītāji: sistemātiskais rādītājs; žanru rādītājs; topogrāfiskais rādītājs; “Latvju dainu” substantīvu rādītājs; “Latvju dainu” topogrāfiskais rādītājs; “Latvju dainu” vienvarianta dziesmu rādītājs; “Latvju dainu” mitoloģisko jēdzienu rādītājs (sast. Ernests Brastiņš); “Latvju dainu” personu rādītājs (sast. Māra Vīksna);

13 katalogi: pasaku; teiku (tematiskais un daļējs topogrāfiskais); anekdošu; mīklu (pēc galvenajiem objektiem); sakāmvārdu (tematiski tipoloģiskais); skaitāmpantu, tautasdziesmu (funkcionāli tematiskais); ziņģu (tematiskais); horeogrāfijas materiālu — rotaļu, deju, spēļu; ticējumu; ieražu (tematiskais un topogrāfiskais); tautasdziesmu, ziņģu un instrumentālās mūzikas melodiju; buramvārdu un tautas medicīnas katalogs;

Digitālie katalogi vietnē garamantas.lv:

Latviešu buramvārdu katalogs (sast. Aigars Lielbārdis); mūzikas kategorijas (sast. Ieva Vīvere), latviešu teiku motīvu rādītājs, teiku personāži (sast. Sandis Laime), latviešu teiku tipu rādītājs (sast. Sandis Laime), latviešu teiku motīvu rādītājs (sast. Sandis Laime), tautas medicīna (sast. Una Smilgaine).

1.7. **LFK institucionālais arhīvs:** LFK darbības dokumentācija (sēžu protokolu grāmata, sēžu protokoli, iekšējā un ārējā dokumentācija, līgumi, materiālu izmantošanas atļaujas, korespondence), kas tiek glabāta atbilstoši arhīvu normatīvajiem aktiem un nav daļa no tradicionālā kultūras mantojuma krājuma.

1.8. **LFK institucionālais inventārs:** gleznas, vēsturiskās mēbeles un memoriālie priekšmeti, kas saistīti ar LFK institucionālo vēsturi un tiek uzskaitīti atbilstoši LU LFMI noteiktajai kārtībai.

2. LFK vadītājs

2.1. Nodrošina LFK ikdienas darbu sadarbībā ar LU LFMI vadību un administrāciju, LFK fondu glabātāju, audiovizuālā krājuma pārziņi un digitālā arhīva vadītāju:

2.1.1. sasauk LFK sēdes un uztur regulāru komunikāciju ar LFK darbiniekiem;

2.1.2. uzrauga dežūru grafiku lasītavā;

2.1.3. nepieciešamības gadījumā sasauk LFK krājuma papildināšanas komisiju.⁷

2.2. Īsteno LU LFMI stratēģiju, lai nodrošinātu zinātnisko izcilību un nemateriālā kultūras mantojuma dokumentēšanu, pētniecību, saglabāšanu, popularizēšanu un nodošanu nākamajām paaudzēm.

2.3. Publiski pārstāv LFK. Nodrošina zinātnes komunikāciju, popularizējot LFK darbu, sniedz konsultācijas interesentiem un LFK krājuma lietotājiem:

2.3.1. atbild par komunikāciju, pārvaldot LFK e-pastu lfk@lulfmi.lv;

2.3.2. koordinē informācijas apriti LFK tiešsaistes vietnēs (mājaslapā lfk.lv un LFMI LFK nodaļas lapā) un sociālo mediju kontos (*Facebook* un *Instagram* platformās);

2.3.3. sadarbojoties ar LFK fondu glabātāju, uzņem viesus, vada ekskursijas un lekcijas LFK, nepieciešamības vai atbilstības gadījumā deleģējot šo uzdevumu citiem kolēģiem.

2.4. Pārstāv LFK starptautiskās akadēmiskās un profesionālās organizācijās, uztur sakarus ar tradīciju un folkloras arhīviem Baltijas valstīs un citur pasaulē.

2.5. Ir atbildīgs par dokumentāciju, folkloras materiālu izmantošanas atļaujām, sēžu protokoliem un citu dokumentāciju, nodrošina šo dokumentu un institucionālās vēstures saglabāšanu.

3. LFK fondu glabātājs

3.1. Savu darbu īstenojot LFK vadītāja pārraudzībā, ir atbildīgs par LFK Rokrakstu krājumu un Dainu skapi.

3.2. Pārtrauga folkloras materiālu, drukātu vai rokrakstos esošu, papildināšanu, uzskaiti, glabāšanu un apstrādi atbilstoši LFK noteiktajai kārtībai,⁸ Nemateriālā kultūras mantojuma likumam un vispārējai arhīvu praksei.

3.3. Atbilstoši LFK tehniskajam nodrošinājumam un iespējām sadarbībā ar Latvijas Nacionālo bibliotēku (LNB) rūpējas par optimāliem glabāšanas apstākļiem arhīva telpā (514) un Dainu skapja telpā (546), uztur tajās kārtību, nodrošina sistemātisku uzraudzību un mērījumus, veic manuskriptu preventīvu aizsardzību.

⁷ LFK krājuma papildināšanas komisijā piedalās LFK vadītājs, fondu, audiovizuālā un digitālā arhīva pārziņi, kā arī jaunieģustamā materiāla ieinteresētā persona. Žanra vai specifiska materiāla dēļ papildus eksperti pieaicināmi pēc vajadzības. Komisija tiek sasaukta pēc nepieciešamības. Komisijas lēmumi tiek protokolēti un glabāti LFK institucionālajā arhīvā.

⁸ Folkloras materiālu apstrāde sākas ar reģistrāciju un žanra noteikšanu. Katram atsevišķas personas vai iestādes vācumam tiek piešķirts savs numurs, un katram folkloras tekstam tiek dots kārtas numurs attiecīgajā vācumā. Tādējādi katrs LFK nonākušais folkloras teksts jeb variants kļūst par reģistrētu arhīva vienību. Viena un tā paša vācēja materiāli tiek pievienoti viņa iepriekšējam vācumam.

3.4. Nodrošina LFK materiālu pieejamību interesentiem, konsultē privātpersonas un institūcijas par LFK krājumu, izsniedz materiālus LFK noteiktajā kārtībā, sekmē LFK popularizēšanu un atpazīstamību.

3.5. Sekmē mērķtiecīgu krājuma papildināšanu, izvērtē krājuma jaunieguvumus atbilstoši LFK darbības pamatnostādnēm un uzdevumiem, veic dokumentāciju un iekļaušanu LFK krājumā, darbojas LFK krājuma papildināšanas komisijas sastāvā.

3.6. Atbilstoši iespējām un uzdevumiem sadarbojas ar Latvijas un ārvalstu atmiņas institūcijām un pārstāv LFK starptautiskās organizācijās un profesionālos tīkļos (piemēram, UNESCO, ISFNR, SIEF u.c.), kā arī piedalās kvalifikācijas paaugstināšanas kursus un semināros.

4. Audiovizuālā krājuma pārzinis

4.1. Savu darbu īstenojot LFK vadītāja pārraudzībā, ir atbildīgs par audio, foto un video materiāliem analogā (valces, lentes, MC kasetes, VHS kasetes, DV kasetes, fotogrāfijas, negatīvi u.c.) un digitālā formātā, kā arī atbilstošo formātu skenēšanas, ieraksta un atskaņošanas tehniku.

4.2. Pārtrauga audiovizuālo materiālu papildināšanu, uzskaiti, glabāšanu un apstrādi atbilstoši LFK noteiktajai kārtībai, Nemateriālā kultūras mantojuma likumam un vispārējai arhīvu praksei.

4.3. Atbilstoši LFK tehniskajam nodrošinājumam un iespējām sadarbībā ar LNB rūpējas par optimāliem audiovizuālo materiālu glabāšanas apstākļiem arhīva telpā (514) un veic materiālu preventīvu aizsardzību.

4.4. Nodrošina LFK krājumā esošo audiovizuālo materiālu pieejamību interesentiem, konsultē privātpersonas un institūcijas un izsniedz materiālus LFK noteiktajā kārtībā, sekmē LFK popularizēšanu un atpazīstamību.

4.5. Sekmē mērķtiecīgu krājuma papildināšanu, izvērtē krājuma jaunieguvumus atbilstoši LFK darbības pamatnostādnēm un uzdevumiem, veic dokumentāciju un iekļaušanu LFK krājumā, darbojas LFK krājuma papildināšanas komisijas sastāvā.

4.6. Atbilstoši iespējām un uzdevumiem sadarbojas ar Latvijas un ārvalstu atmiņas institūcijām un pārstāv LFK starptautiskās organizācijās un profesionālos tīkļos (piemēram, IASA, BAAC, SIEF, ISFNR u.c.), kā arī piedalās kvalifikācijas paaugstināšanas kursus un semināros.

5. LFK Digitālā arhīva vadītājs

5.1. Savu darbu īstenojot LFK vadītāja pārraudzībā, ir atbildīgs par LFK digitālā arhīva garamantas.lv ikdienas darbu:

5.1.1. sekmē mērķtiecīgu satura papildināšanu, atbildot par digitalizēšanu un metadatu apstrādi;

5.1.2. nodrošina datu kvalitātes uzraudzību, veicot Vienību administratora un Vietu administratora pienākumus;

5.1.3. konsultē digitālā arhīva redaktorus un veic redaktoriem piešķiramo tiesību līmeņu izvērtēšanu un monitoringu;

5.1.4. nepieciešamības gadījumā piedalās LFK krājuma papildināšanas komisijas sastāvā;

5.1.5. atbilstoši LFK darbības pamatnostādņēm un uzdevumiem izvērtē privātpersonu un institūciju deponēšanai digitālajā arhīvā piedāvātos materiālus, sagatavo nepieciešamo dokumentāciju.

5.2. Sadarbībā ar Digitālo humanitāro zinātņu grupu īsteno LFMI stratēģijā definētos Digitālo resursu attīstīšanas uzdevumus.

5.3. Apzina LFK un tās sadarbības partneru īstenotajos projektos nepieciešamo digitālā arhīva struktūras papildinājumu vajadzības:

5.3.1. izvērtē papildinājumu iekļaušanos esošajā LFK digitālā arhīva datu struktūrā;

5.3.2. sadarbībā ar LFMI programmētājiem veic to projektēšanu un funkcionalitātes testēšanu.

5.4. Sekmē finansējuma piesaisti LFK digitālā arhīva papildināšanai.

5.5. Sekmē LFK digitālā arhīva popularizēšanu un atpazīstamību:

5.5.1. sadarbojas ar Latvijas un ārvalstu atmiņas institūcijām un pārstāv LFK digitālo arhīvu starptautiskās organizācijās un profesionālos tīkļos;

5.5.2. koordinē LFK organizēto sabiedrības iesaistes akciju norisi.